

בס"ד. ש"פ בשלח, י"א שבט ה'תשמ"ה.

בלתי מוגה

באתי לגני אחותי כלה¹, ומביא כזה בעל ההילולא במאמרו שהוציא לאור ליום ההילולא שלו בשנת ה'שי"ת² את מאמר המד"ר במקומו, לגני לגנוני למקום שהי' עיקרי בתחילה, דעיקר שכונה בתחתונים היתה, וע"י המעשים הבלתי רצויים עלתה (נסתלקה) השכינה מהארץ לרקיע ועד לרקיע הז', ואח"כ צמדו ז' צדיקים וע"י מעשיהם הטובים הורידו את השכינה מהרקיע הז' וכו', עד שבא משה שהוא השביעי וכל השביעין חביבין³ והורידה לארץ (ראף שמשה פעל הורדת השכינה מרקיע הא' לארץ, מ"מ הורידה מרקיע סתם לארץ, היינו מכללות ענין הרקיעים אל הארץ). וזהו ענין עבודת הצדיקים בכלל, כמ"ש⁴ צדיקים ירשו ארץ וישכנו לעד עלי', שענין עבודת כל אחד מישראל, ועמך כולם צדיקים⁵, הוא להמשיך את השכינה (שנק' בשם שכונה ע"ש ששוכנת ומתלבשת בתחתונים, כדאי' בתניא⁶) למטה בארץ, עלי'. והכח לעבודה זו הוא ממה רבינו שהמשיך את השכינה למטה בארץ בבנין המשכן, ועד"ז נמשך במשה שבכל דרא ודרא⁷, ועד למשה שבכל אחד ואחד, שמזה⁸ נמשך בכל אחד ואחד מישראל שיהי' מה הוי' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה⁹, היינו¹⁰ שיראה היא מילתא זוטרתא לגבי כל אחד ואחד מישראל, ולכן עבודתו של כאו"א מישראל היא לעשות משכן ומקדש לו ית', עד שיהי' ושכנתי בתוכם¹¹ בתוך כל אחד ואחד מישראל¹², ובפרטיות עבודה זו היא באופן דאתהפכא חשוכא לנהורא, הפיכת החושך שבעולם לאור, דזהו גם מה שלוקחים את השקר שבעולם, דעולם הוא מלשון העלם והסתרה¹³ (ענין של שקר), ועושים ממנו קרשים למשכן, דשקר אותיות קרש ומהפכים את השקר לקרש שיהיו קרשים למשכן לעשות בו משכן לו ית'.

והנה עבודה זו דבני ישראל להפוך את השקר דעולם לקרשים למשכן קשורה עם ענין המס"נ. כי שלימות עבודה זו היא באופן של עבדות, כמו משה רבינו שהי' עבד נאמן¹⁴ עד שהיתה בו גם מעלת עבד פשוט (כמבואר הענין בהמשך תרס"ו¹⁵), ויתר על כן, הרי ישראל הם בניס לאבינו שבשמים, שעבודת הכן עבור אביו היא ג"כ בבחי' מס"נ, ואדרבה, עוד יותר מהמס"נ דעבד, וכדאי'תא בזהר¹⁶ (הובא ונת' בתניא¹⁷) ככרא דאשתדל בתר אבוהי כו' יתיר

(1) שה"ש ה, א. (2) סה"מ ה'תש"י ע' 111 ואילך. (3) ויקר' פכ"ט, יא. (4) תהלים לו, כט. (5) ישעי' ס, כא. (6) פמ"א (נד, ב). (7) תקרי' תס"ט (קיד, רע"א). (8) ראה תניא פמ"ב. (9) עקב י, יב. (10) ברכות לג, ב. (11) תרומה כה, ח. (12) של"ה שכה, ב. שכו, ב. ר"ח שער האהבה פ"ו. וראה לקו"ש פ' תרומה ש.ז. הערה 45. (13) לקו"ח שלח לו, ד. ובכ"מ. (14) ראה בהעלותך יב, ז. (15) ד"ה ומקנה רב ואילך (המשך תרס"ו ע' שח ואילך). (16) ח"ג רפא. א. (17) ספ"י, פמ"ד.

מגרמי' כו'. וזהו תוכן העבודה לעשות את העולם למשכן לו ית', שעבודה זו היא באופן דמס"נ. ועל שם זה נק' ישראל בשם צבאות השם, כי ענינו של צבא היא עבודת המס"נ.

ומבאר בהמשך המאמר¹⁸, דהנה כשם שהוא במלחמה של מלך בו"ד עד"ז יוכן בנמשל במלחמת צבאות ה' להפוך את שקר העולם להיות למשכן לו ית', שהמלך מוסר עבור נצחון המלחמה גם את האוצרות הכי יקרים שלו שהם בכחי' יקר מכל יקר. דהמלך יש לו אוצרות שאצר וקיבץ הוא ואבותיו וכו'. שהם בכחי' יקר מכל יקר וגנוזים וכמוסים מעין כל רואה, היינו שלא רק שאינו משתמש בהם אלא עוד זאת שאינו מגלה אותם לעיני אחרים, ואעפ"כ הנה כשביל ניצוח המלחמה הרי הוא מבזבז את האוצרות ונותן אותם לאנשי החיל. והגם שנתינת האוצר לאנשי החיל היא ע"י פקידי החיל, מ"מ תכלית הכוונה היא שייגיע האוצר לידי אנשי החיל העומדים במלחמה, כדי שיוכלו לנצח במלחמה. וכשם שהוא כמשל, עד"ז יוכן גם בנמשל, כמאמר¹⁹ שנשתלשלו מהם, דבשביל נצחון המלחמה, נצח ישראל לא ישקר גו'²⁰, כשביל זה מבזבזים מלמעלה את כל האוצרות ונותנים אותם לאנשי החיל ע"י פקידי החיל. וכמבואר במ"א²¹ שאוצר זה שלמעלה ענינו הוא בחי' אוצר של יר"ש שע"ז אמרו²² הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, היינו שאוצר זה נמסר לאנשי החיל העושים במלחמה לעשות מהעולם משכן ומקדש לו ית'.

והנה ענין זה שישראל נק' בשם צבאות ה' ועובדים עבודתם במסירות נפש (ועד"ז נתינת האוצר שלמעלה) הוא בפרטיות יותר בדרא דעקבתא דמשיחא, שעבודת המס"נ שלהם היא בתוקף יותר. וכמבואר בתו"א ובכ"מ²³ עה"פ²⁴ והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה, שעיקר ענוותנותו של משה היתה בפני דרא דעקבתא דמשיחא, מחמת המס"נ שלהם שעומדים בתוקף בפני כל המניעות והעיכובים, ובפרט בפני המלעיגים, ובאופן דאל יבוש מפני המלעיגים²⁵. וזהו גם מה שע"י עבודה זו יוקא באים לענין עשיית המקדש לו ית', דכתיב¹¹ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שזה כולל גם את המקדש השלישי דלעתיד. וכמ"ש הרמב"ם²⁶ שמצות עשיית כל בתי המקדשות נלמדת ממ"ש במשכן שעשה משה ועשו לי מקדש, וממשיך, וכן בנין העתיד להבנות (היינו הבית השלישי) אע"פ שהוא כתוב ביחזקאל אינו מפורש ומבואר ואנשי בית שני כו' בנוהו כו' ומעין דברים המפורשים ביחזקאל, דמזה מוכן,

18) שם פרק יא ואילך. 19) תניא רפ"ג. 20) שמואל א טו. כט. 21) ראה אר"ת להה"מ סח. ב (ע"פ ישע"י לג, ה. ברכות שם. שבת לא, ב). תו"א כו, ב. ספר הערכים-חב"ד כרך ב ע' תכד ואילך. 22) ברכות שם. 23) ראה תו"א שמות נב, א. תו"ח שם סד, ב. סד"ה ויאמר משה עטר"ת. וירא העם חש"י ועוד. 24) בהעלותך יב, ג. 25) ראה שו"ע אר"ח בתחלתו. 26) ריש הל' ביהב"ח. וראה בכ"ז לקו"ש חט"ו ע' 302 ואילך. חכ"א ע' 149 ואילך. וש"נ.

שביהמ"ק השלישי יהי' כמו הבית השני כו'. והרי הבית השלישי הוא הוא בית העולמים האמיתי כי הוא בית נצח²⁷, כמובן במכ"ש וק"ו מענין (או שהוא ע"ד) מקדש שעשה משה דכל מעשה ידי משה נצחיים²⁸. דבית זה יבנה כמהרה בימינו ממש ע"י מעשינו ועבודתינו באופן של צבאות השם, מתוך מסירת נפש (כמו משה) דעבד נאמן וכן נאמן ועבד פשוט וכו'. ומטעם זה גם נתינת האוצר היקר מכל יקר כו' היא במיוחד לדרא דעקבתא דמשיחא.

והנה כדי לבאר ענין האוצר שלמעלה, מביא בהמשך המאמר את דברי הת"ז²⁹ אור אין סוף (שהוא האוצר שלמעלה) למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. ואחרי שמבאר (בפרק הקודם) ענין למטה עד אין תכלית, מתחיל לבאר בפרק ט"ו [שהוא הפרק השייך לשנה זו, כי בשנה זו לומדים פרק זה בפעם השני], כפליים לתושי³⁰, אחרי שלמדו את עשרים הפרקים של ההמשך במשך עשרים השנים הראשונות, דבן עשרים שנה ראוי למכור (לישא וליתן) בנכסי אביו³¹, הנה אח"כ לומדים אותם פעם שני, כפליים לתושי, ושנה זו היא שנת הט"ו בפעם הב' מהו ענין למעלה עד אין קץ. ומבאר בזה, דכשם שאו"ס הוא למטה מטה בהתפשטות וגילוי עד אין שיעור ומספר כלל (כפי שנתבאר בפרקים הקודמים), הנה כמ"כ הוא או"ס למע' מע' עד אין קץ בבחי' העלם האור (ענין הצמצום) שהוא בהעלם אחר העלם כו'.

וביאר הענין הוא, דהנה אף שבע"ח³² איתא שהצמצום הראשון הוא הצמצום באו"ס שהי' ממלא את כל המציאות ולא הי' מקום לעמידת העולמות כו', מ"מ איתא בקבלה והובא בחסידות (פעמים נדירות)³³ שגם לפני הצמצום הראשון הי' ענין של צמצום. ויובן זה ע"פ הידוע דנוסף על מה שאור הוא באין ערוך לגבי מאור (היינו שהוא באין ערוך גם לגבי הענין דמאור), הנה גם באור גופא, כאשר הוא נמשך ומתפשט להיות בבחי' מציאות אור הוא באין ערוך לגבי כמו שהוא כלול במקורו, כמבואר בתניא³⁴. ומזה מובן, דמכיון שגם האור שלפני הצמצום הוא בבחי' גילוי (בבחי' מציאות אור³⁵), ובפרט שהגילוי שלו הוא באופן ששייך לעולמות [וכמובן גם מ"ש בע"ח דכאשר או"ס הי' ממלא את מקום החלל לא הי' אפשר להיות מציאות העולמות, שזה מורה שהגילוי דאו"ס שייך למציאות העולמות באופן של שלילה עכ"פ³⁶], שאופן המשכתו מבחי' האור הכלול הוא ע"י ענין של צמצום.

(27) ראה זח"ג כא, א. ח"א כח, ב. פרש"י בשלח טו, יו. (28) סוטה ט, א. (29) ראה ת"ז תי"ט (מ, כ). ז"ת יתרו לר. ג. (30) ראה שמר"ר פמ"ו, א. (31) גיטין סה, א. כ"ב קנה, א. וש"נ. (32) בתחלתו (שער עיגולים ויושר ענף ב). (33) ראה בכ"ז הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א בסה"מ תרנ"ט ע' עז. שיחת ש"פ יתרו ש.ו. סל"ז ואילך; ש"פ תצוה ס"ב ואילך. ס' עבודת הלוי (לר"א מסטראשעלע), ליקוטים, הקדמה לשעשה"ה א, ע, סע"ב ואילך. וראה גם תורת שלום ע' 147. שם ע' 152. (34) ח"א פל"ג, ח"ב פ"ג, פ"ו. וראה גם שיחת ש"פ יתרו שם. (35) ראה ספר הערכים חכ"ד כרך ג ע' קנה ואילך. וש"נ. (36) ראה ספר הערכים שם ע' קלג ואילך. וש"נ.

בלתי מוגה

ובזה יובן מ"ש כ"ק אדמו"ר הצ"צ (בסהמ"צ שלו³⁷) בענין הבחי' שבה הי' הצמצום, וראיתי כ"ק ממו"ר הגדול אאזמו"ר נ"ע שכינה לבחי' זו בשם יכולת, דלכאורה, הרי ידוע ומבואר במ"א³⁸ שהצמצום הי' בהאור שבבחי' גילוי (וכמוכא גם בסהמ"צ שם, שהצמצום הי' בהאור שהי' ממלא את מקום החלל, היינו לא בעצמות האור אלא בהתפשטותו), ואיך זה מתאים עם מה שכינה בחינה זו (שבה הי' הצמצום) בשם יכולת. וע"פ הנ"ל י"ל שכוונתו היא (גם) לענין הצמצום הנ"ל שלפני הצמצום הראשון, היינו לתנועת הצמצום שבאור הכלול שעל ידו היתה המשכת וגילוי האור (שלפני הצמצום). וזהו מה שכינה לבחי' זו בשם יכולת, לפי שהאור הכלול במאור, כפי שהוא כנמשל למעלה, הוא רק בבחי' יכולת (כמבואר שם בארוכה).

אמנם צמצום זה שבבחי' היכולת עדיין אינו מספיק שיהי' על ידו אוא"ס שהי' ממלא את כל המציאות ולא הי' מקום לעמידת העולמות. ויובן ענין זה ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר האמצעי בשער היחוד שלו³⁹, שצ"ל הידיעה כפרטיות בפרטי סדר השתלשלות ועד"ז גם פרטי ענין הצמצום, ובהמשך לזה מבאר, שגם לפני הצמצום הראשון יש ג' בחי' ומדריגות, וכמו בענין חפץ חסד (שזהו טעם כל הבריאה והצמצום הראשון) שיש בו ג' מדריגות לפני הצמצום עד לבחי' שיער בעצמו בכח כל מה שעתיד לעשות בפועל, שגם דרגא זו היא לפני האור שהי' ממלא מקום החלל. והנה מובן דגם הבחי' דחפץ חסד העצמי, אע"פ שאינה חסד ממש אלא חפץ בלבד לענין החסד (דחפץ הוא פני' הרצון, ענין התענוג⁴⁰), מ"מ גם בשבילה צ"ל ענין הצמצום, כי כל ענין של אור וגילוי יש צמצום הקודם לו, כדי שמהיכולת יהי' ענין של אור, כי כל אור וגילוי הוא למטה באין ערוך מבחי' היכולת. וכמו באור הנפש, שהיכולת שבנפש היא למעלה שלא בערך מכל הגילויים משא"כ האור. ועד"ז יובן בענין חפץ חסד, שהוא ענין של גילוי, אשר ענין היכולת הוא למעלה מזה (איידעלער דערפון). וכדי שמענין היכולת יומשך הענין דחפץ חסד צ"ל צמצום בשביל זה. ובזה גופא מבאר בשער היחוד שם שיש ג' דרגות, עד לדרגא האחרונה דשיער בעצמו בכח מה שעתיד להיות בפועל, ומזה נעשה אח"כ ע"י עוד צמצום האוא"ס שהוא ממלא את כל המציאות.

והנה לבאר יותר את ענין הצמצום שלמעלה (שזהו מה שאוא"ס למעלה עד אין קץ) מביא בהמשך המאמר שם מה דאיתא בע"ח בענין הצמצום הראשון שהי' באוא"ס כדי שיהי' מקום לעמידת העולמות. והיינו דנוסף על כל הצמצומים שלפנ"ז, הי' אח"כ הצמצום הראשון שהי' בבחי' התפשטות האור

(37) שרש מצות התפלה פל"ד (קלו, א). וראה גם אה"ת — ענינים ע' קמא. (38) ראה ספר הערכים שם ע' קסו. וש"נ. (39) פרק י ואילך. (40) ראה גם תו"א נט, ג. לקר"ת שלח לח, ג. ובכ"מ.

כנ"ל. דצמצום זה הוא דילוג גדול לגמרי וגדול מכל מיני הצמצומים שלאח"ז. דזהו⁴¹ מה שצמצום זה הוא בדרך סילוק דוקא (ולא צמצום סתם), מה שסילק אורו הגדול על הצד. דצמצום זה יש בו ב' פעולות⁴². א' סילוק האור שהי' ממלא מקום החלל, דזהו מה שגם בעיגול עצמו נגע בו הצמצום (כמבואר במ"א⁴³), וכפרט בנוגע להקו. ב' המשכת הקו, ועוד זאת שהקו הוא קו קצר (דבשביל זה צ"ל עוד צמצום), דזה גופא שנמשך קו קצר הוא ע"י הצמצום. דהגם שמקו זה נברא אח"כ כל סדר ההשתלשלות, מ"מ נק' קו קצר לפי ערך העיגול הגדול, וכ"ש וק"ו בערך האור שלפני העיגול הגדול.

אמנם ענין הצמצום וההעלם אינו ענין של חסרון, אלא בו ועל ידו דוקא היא המשכת העצמות. וכביאור כ"ק אדמו"ר מהר"ש בד"ה מי כמוכה באלים הוי"ו⁴⁴, דכל הענינים שבעולם הזה אינם אחיזת עינים ח"ו אלא היא מציאות אמיתית, כמ"ש⁴⁵ בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. דמצד הצמצומים אפשר שתהי' נתינת מקום לענין של אחיזת עינים, אבל האמת היא שמציאות הכל היא המציאות האמיתית, מי כמוכה באלים הוי"ו⁴⁶, דאין עוד מלבדו⁴⁷.

וביאור ענין הצמצום הראשון יובן ע"פ מה שמבאר כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע בהמשך תער"ב ובהמשך תרס"ו, איך הצמצום הראשון הוא המקור לכל הצמצומים שבשביל התהוות כל העולמות עד לעוה"ז התחתון. דהנה⁴⁸ אוא"ס יש לו כח הבל"ג וכח הגבול, ומה שלפני הצמצום לא הי' מקום לעמידת העולמות הוא משום שאז הי' מאיר אור הבל"ג בגלוי, שאז כח הגבול הוא בהעלם, וזהו ענין הצמצום שסילק אורו הגדול על הצד, דהיינו העלמת אור הבל"ג וגילוי כח הגבול, ויהי' מקום לעמידת העולמות. ומבאר שם⁴⁹ פרטי אופני הצמצומים שבכללות הם הצמצומים שבשם הוי"ו ושבשם אלקים והצמצום שלמטה מזה, שנמשך עד לספירת המלכות שעל ידה היא התהוות העולמות כ"ע. ועוד זאת⁴⁹, דמהצמצום הראשון הי' אח"כ ענין שבירת הכלים דתוהו, ומזה נמשך למטה בריאת עוה"ז התחתון אשר הקליפות גוברים בו (דשרש ענין זה הוא בשבה"כ דתוהו). ובזה מבאר כ"ק אדמו"ר מהר"ש בדרוש הנ"ל, דגם בעולם הזה התחתון (שנברא ע"י ריבוי צמצומים) נמצא עצמותו ומהותו ית' ממש. וכדאיתא בתורה אור ד"ה פתח אליהו⁵⁰ דזה ששם שמים שגור בפי הכל⁵¹ נשים וקטנים וכ"ו הוא משום שהמאור עצמו הוא בהתגלות

(41) ראה ספר הערכים שם ע' קכד ואילך, וש"ג. (42) ראה ספר הערכים ע' קסו. (43) ראה ספר הערכים שם. (44) סה"מ תרכ"ט ע' קמ: ואילך. (45) בראשית א, א. (46) בשלח טו, יא. (47) ואתחנן ד, לה. וראה לקו"ש וישב"י"ט כסלו תשרי"מ הערה 73. (48) המשך תער"ב ח"ב ע' תתקצה ואילך. (49) שם ע' תתקפה ואילך. המשך תרס"ו ע' רכג ואילך. (50) יד, רע"ב. וראה סה"מ תרס"ח (ח"א) ע' יב. מאמרי אדה"ז ענינים ע' סח. ע. ועוד. (51) ראה גם שער האמונה ה, א. שערי תשובה ה, ב. תורת חיים מקץ עז, ג. ועוד.

בלתי מוגה

ולכן אפילו תינוקות יודעים שיש שם אלוהים מצוי כו' (כמבואר בארוכה יותר בביאורי אדמו"ר נ"ע⁵² בזה וביאורי כ"ק מו"ח אדמו"ר⁵³ בזה), והיינו שהתגלות העצמות היא בעוה"ז התחתון. וזהו גם מה שפירש אדמו"ר הזקן⁵⁴ במאמר רז"ל⁵⁵ מי כה' אלקינו בכל קראינו אליו⁵⁶, אליו ולא למדותיו, שהכוונה היא לעצמותו ומהותו ית', וכאשר הקטנים ועמי הארץ והנשים מתפללים אליו ית', הרי תפילתם היא אליו ולא למדותיו, לעצמותו ומהותו ית', ובאופן דבכל קראינו אליו, וכדאי' בתניא⁵⁷ דענין הקריאה היא כבן הקורא לאביו ויתר על כן, כאדם הקורא לחבירו.

וע"פ כל הנ"ל יובן תוכן העבודה דמעשינו ועבודתינו בדרא דעקבתא דמשיחא, דדוקא בהיותנו בזמן זה כאשר החושך יכסה ארץ⁵⁸, בתכלית הצמצום, הנה שם גופא צ"ל ענין התפילה באופן דאליו ולא למדותיו, וכמאמר⁵⁹ אני מתפלל לדעת זה התינוק, שתפילת התינוק היא אל העצמות כנ"ל. ועי"ז ממשיכים עיקר שכינה למטה, היינו לא רק שכינה סתם אלא עיקר שכינה, עצומ"ה ית', ובפרט ע"י מעשינו ועבודתינו באופן של מעשה מלשון מעשין על הצדקה⁶⁰ (כמבואר בכמה דרושי חסידות⁶¹), ענין האתכפיה, ועבודה מלשון עיבוד עורות⁶², דעי"ז באים לגילוי עיקר שכינה למטה, בגאולה האמיתית והשלימה ע"י משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

52) הגהות לד"ה פתח אליהו תרנ"ח ע' נב. סה"מ תרנ"ד ע' מג. ועוד. 53) סה"מ קונטרסים ח"א נט. א. ח"ב רצו, א. ועוד. 54) "היום יום י"א תשרי. 55) ספרי — הובא בפרד"ס של"ב פ"ב. וראה בחיי עה"פ (ואתחנן ד, ז). 56) ואתחנן שם. 57) ספלי"ז. 58) ישעי"ס, ב. 59) שו"ת הריב"ש סקנ"ז. וראה שרש מצות התפלה פ"ח. 60) ראה בית יוסף לטור יו"ד סרמ"ח. 61) ד"ה ודוד עבדי תרצ"ט. ובכ"מ. 62) תו"א משפטים עה, א. ועוד.